

THE CONTRIBUTION OF HEALTH TOURISM TO TURKISH TOURISM INCOME: 2000-2015*

Yazar / Author: Arş. Gör. Derya Baysal¹

Abstract

Health tourism, especially in recent years, has come up against us as an alternative tourism kind heard of frequently. Health tourism is also, like any other types of tourism, a kind of tourism to provide contributions to country economy significantly. At the same time, health tourism may be accepted as an important means in order to expand all the year round in our country as well.

Having high gross profit rate of this tourism kind has increased the interests of other countries related to health tourism as well. Despite the fact that Turkey has become tourist accepting country and become popular in this field as a result of new methods developed in recent years and investments, it is possible to declare that it is not up to scratch.

Secondary data resources are used in the study. The aim of this study is to examine the ratio of health tourism from which Turkey obtain as total tourism revenue between the years of 2000 and 2015, which is an alternative tourism and will provide significant contributions to the tourism economy of Turkey in the event of spreading in the whole year, and to examine whether there are any positive or negative changes.

Key words: Health Tourism Turkish Tourism Revenue.

SAĞLIK TURİZMİNİN TÜRKİYE TURİZM GELİRİ İÇERİSİNDEKİ PAYI: 2000-2015

Özet

Sağlık turizmi özellikle son yıllarda adını sıkça duyduğumuz alternatif bir turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlık turizmi de diğer turizm türleri gibi ülke ekonomisine önemli ölçüde katkıları olabilecek bir turizm çeşididir. Aynı zamanda ülkemizde turizmin tüm yıla yayılabilmesi için de sağlık turizmi önemli bir araç olarak kabul edilebilir.

Bu turizm çeşidinin brüt kar oranının yüksek olması diğer ülkelerin de sağlık turizmine olan ilgisini arttırmıştır. Türkiye, son yıllarda geliştirilen yeni yöntemler ve yapılan yatırımlar neticesinde bu alanda turist kabul edebilen ve adından da söz ettirebilen bir ülke haline gelmiş olmasına rağmen henüz istenilen konumda olmadığını söylemek de mümkündür.

Çalışmada ikincil veri kaynaklarından yararlanılmaktadır. Çalışmanın amacı ise alternatif bir turizm çeşidi olan ve tüm yıla yayılması halinde Türk turizm ekonomisine ciddi ölçüde katkı sağlayabilecek sağlık turizminin Türkiye'nin turizmden elde ettiği gelir içerisindeki payını 2000-2015 yılları aralığında incelemek ve pozitif ya da negatif yönlü herhangi bir değişim olup olmadığını araştırmaktır.

Anahtar kelimeler: Sağlık Turizmi, Türkiye Turizm Geliri

1. Giriş

Turizmin dünyadaki gelişimi II. Dünya savaşından sonra başlamıştır. Türkiye'de ise turizm hareketleri 1980'li yıllar itibari ile hızlanmıştır. Günümüzde turizm hareketliliği, küreselleşen dünya, ulaşım imkânlarında artan hız ve konfor, değişen birey alışkanlıkları gibi nedenler neticesinde tüm dünyada hızlı bir şekilde artış

* Bu çalışma 26-27 Kasım 2016 tarihlerinde, İstanbul'da düzenlenen International Congress of Management Economy And Policy isimli uluslararası bilimsel kongrede bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Ardahan Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, deryabaysal@ardahan.edu.tr

göstermektedir. İnsanları turizm hareketlerinin içerisinde yer almaya iten nedenlerden biri de sağlıktır. Bu neden kimi zaman kişilerin kaybolan sağlıklarını yeniden kazanma isteği olabileceği gibi kimi zaman da sağlıklarını muhafaza etmek amacı ile yapılan seyahatler olarak karşımıza çıkmaktadır (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 9).

Sağlık turizmi uzunca yıllardır hayatımızın içerisinde yer almaktadır. Antik Yunan'dan günümüze kadar birçok gelişmeler kaydederek ulaşılmış olan sağlık turizmi, şifa bulmak isteyen hastaların seyahatleri sonucunda ortaya çıkmıştır (Türsab Sağlık Turizmi Raporu,2014).

İnsan ihtiyaçlarının çeşitlenmesi beraberinde alternatif turizm türlerini getirmiş klasik turizm anlayışının belki de dışına çıkmıştır diyebiliriz. Alternatif turizm türleri arasında gösterilen sağlık turizmi özellikle son yıllarda dikkatleri çeken bir turizm çeşididir. Sağlık turizmi sadece termal turizm ya da Spa olarak algılanmamalı tıbbi müdahaleleri de kapsadığı unutulmamalıdır (Adveren, 2011: 4)

Sağlık turizmi ülkeler için birçok yönden önem arz etmektedir. Bunlardan biri ve en önemlisi de sağlık turizminin ülkelere sağladığı ekonomik faydadır. Sağlık turizminde, Güney Kore, Hindistan, Meksika, Tayland, İsrail, Malezya, Singapur ve Türkiye gibi ülkeler ilgi görmektedir (Türsab Sağlık Turizmi Raporu,2014).

Uluslararası sağlık turizminin oluşturduğu pazardan pay almak isteyen ülkeler arasında bulunan Türkiye, pazarda hem kaliteli hem de rakiplerine oranla çok daha uygun bütçe ile hizmet sunmaktadır. Medikal anlamda tedavi kalitesinin artması ayrıca Türkiye'nin jeotermal kaynaklar açısından Dünya çapında bir potansiyele sahip olması ve bu potansiyel değerlendirildiğinde Avrupa'da kaynak açısından birinci, kaplıca uygulamaları açısından ise üçüncü sırada yer alması da göz önünde bulundurulduğunda (kulturturizm.gov.tr) ve Türkiye'nin coğrafi konumu, iklimi, tarihi ve kültürel değerleri, doğal zenginlikleri, turizm altyapısı ve özel sektör girişimi ile başarılı olan sağlık altyapısı da değerlendirildiğinde ülkemizin sağlık turizmi için uygun olduğu görülmektedir (Türkiye Sağlık Vakfı,2010,2).

Dünya sağlık turizmi pazarında Türkiye'nin payına bakıldığında, bu pazardan yeterli payı almadığı söylenebilir. Türkiye'nin sağlık turizminden elde ettiği en önemli kaynağın Türk vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı Almanya, Hollanda, Belçika ve İsviçre'den elde ettiğini gözlemek mümkündür. Ancak Türkiye'nin hitap ettiği ülkeler sadece Türk vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı bu ülkeler değil aynı zamanda Avrupa ülkeleri, Rusya, Ortadoğu, Müslüman ülkeler ve Türk Cumhuriyetleridir (Gülen ve Demirci, 2012,:134).

Bu çalışmanın amacı turizm amaçlı seyahatlerin çeşitlendiği bilgisinden yola çıkarak deniz kum güneş turizminden daha fazla gelir getiren sağlık turizmini ele almak ve Türkiye'nin sağlık turizmi açısından değerlendirmesini yapabilmektir. Bu kapsamda sağlık turizmi kavramına, sağlık turizminin ekonomik boyutuna ve Türkiye'nin sağlık turizminden elde ettiği gelire bakılarak sonuca varılmaya çalışılmıştır.

2. Sağlık Turizmi Ve Çeşitleri

Turizm, bireylerin ikamet ettikleri yerler dışında, turizm faaliyetlerinde bulunmak, gittikleri yerde konaklamak ve nihayetinde ikamet ettikleri yere dönmek koşulu ile gerçekleşen süreçtir.

Turizm günümüzde sadece eğlenmek, gezip görmek amacı ile yapılmamakta aynı zamanda şifalı su kaynaklarından faydalanmak ve iklim tedavisi görmek amacı ile

de yapılmaktadır. Sağlık nedeni ile turizme katılım klimatizm, termalizm, üvalizm gibi turizm biçimlerinin doğmasına da sebep olmuştur (Aydın, 2012: 92). Küreselleşen dünyada, kişiler kitle turizminden ziyade alternatif turizm türlerine de ilgi duymaya başlamışlardır. Sağlık turizmi de alternatif turizm türleri arasında ülke ekonomisine katkıda bulunması sebebi ile dünya ülkeleri için çekici nitelikte bir turizm çeşididir. SRI International ın yaptığı araştırmaya göre sağlık turizmi pazarının hacmi 3,4 trilyon dolara ulaşmıştır (TUYED,2014). Sağlık turizmi, turizm sektöründe en yüksek katma değeri yaratmaktadır. Sağlık turizmi sadece turizm geliri sağlamakla kalmayıp aynı zamanda, sağlık hizmeti veren kuruluşların standartlarının yükselmesi ve uluslararası anlamda kabul görmelerine de imkân tanımaktadır (Mert, 2013: 106). Sağlık turizmi ile ilgili yapılmış birçok tanıma ulaşmak mümkündür, bu tanımlardan bir kaçına aşağıda yer verilmektedir.

Kişilerin, ikamet ettikleri yerler dışında tedavi amacı ile konaklamaları neticesinde sağlık turizmi ortaya çıkmıştır. Bu alternatif turizm çeşidinin hedef kitlesi ise, sağlığını korumak isteyen ya da sağlığı bozulmuş kişilerden oluşmaktadır (Aydın, 2012: 92).

Kantar ve Işık'a göre sağlık turizmi, herhangi bir hastalığın tedavi edilmesi, sağlığın korunması, geliştirilmesi amacı ile kişilerin ikamet ettikleri yerlerden tedavi hizmeti satın almak amacı ile en az 24 saat süre ile ayrılmaları ve gittikleri yerlerde konaklamaları hem sağlık hem de turizm hizmetlerini satın almaları ile ortaya çıkan turizm çeşidi olarak tanımlanmıştır (Kantar ve Işık, 2014: 15). Sağlık turizmine ilişkin benzer birçok tanımın yapıldığını söylemek mümkündür.

Sağlık bakanlığının hazırlamış olduğu Türkiye medikal turizm değerlendirme raporunda ise, sağlık turizmi için seyahat eden turistler farklı ayrımlara tabi tutulmaktadır. Yurtdışından gelerek Türkiye'deki hastanelere başvuran tüm hastalar 'Uluslararası Hasta', tedavi amaçlı gelenler 'Medikal Turist', ülkemize turizm amaçlı gelip tatillerini geçirdikleri sırada sağlık hizmeti almak zorunda kalanlar 'Turistin Sağlığı', sağlık alanında ikili anlaşmalı ülkelere hizmet almak için gelenler 'İkili Anlaşma Kapsamında Hizmet Alan Hastalar' olarak değerlendirilmektedir (Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu,2013).

Tanımlar incelendiğinde temel noktanın, ikamet edilen yerden başka bir yere sağlık hizmeti almak amacı ile yapılan planlı seyahatler olduğu söylenebilir (Toprak, vd., 2014:39). Nüfusun yaş ortalamasının artması, teknolojiye yaşanan gelişmeler ve bu gelişmeler sonrasında yaşanan olumsuz etkilenmeler sağlık turizmini önemli bir pazar haline getirmiştir (Sandıkçı, 2008, 1). Sağlık hizmetleri, büyük bir hizmet endüstrisi halini almış ve ülke ekonomilerine de büyük ölçüde katkı sağlar hale gelmiştir (Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Turizmi 2010 Tespit Raporu ve Çözüm Önerileri, 2010). Özellikle son yıllarda, hasta kimselerin tedavi amaçlı yurtdışı seyahatleri artmış, bu durum sağlık turizminin bir sektör haline gelmesinde etkili olmuştur. Sağlık turizmi; tıbbi sağlık turizmi (medikal turizm), termal turizm ve medikal spa, yaşlı ve engelli turizmi olmak üzere üç farklı başlık altında incelenmektedir.

2.1. Tıbbi Sağlık Turizmi (Medikal Turizm)

Medikal turizm genellikle sağlık turizmi ile karıştırılmaktadır. Medikal turizmin genel bir tanımı bulunmamasıyla birlikte turistlerin iyilik halinin gelişmesi için yapılan tıbbi işlem ya da etkinlik anlaşılmaktadır (Sağlık Bakanlığı,2011). İnsanların, cerrahi müdahale ya da tedavi amaçlı seyahatleri neticesinde ortaya çıkan (İçöz, 2009:

2262) medikal turizm, sağlık kurum ve kuruluşlarında verilen ileri derecede sağlık hizmetlerini kapsamaktadır, bu hizmetler kardiyovasküler cerrahi, radyoterapi, cyberknife, transplantasyon, infertilite, estetik Cerrahi göz, diş, diyaliz tedavileri olarak sıralanmaktadır (Sağlık Bakanlığı,2010).

Esasında medikal turizm yeni bir kavram değildir, sağlık problemi olan kimseler, ülkelerindeki uzun bekleme süreleri, gizlilik içinde sağlık hizmeti alabilmek gibi nedenlerden dolayı daha kaliteli ve daha ucuza hizmet almak için seyahat etmişlerdir (Mert, 2013: 108).

Medikal turizm 2015 yılında 60\$ -70 Milyar\$ arasında gelir yaratmıştır. Son birkaç yıl içinde Amerika gibi saniyeleşmiş ülkelerde medikal turizmin popülaritesi de artmıştır. 2007 yılında yarım milyon olan medikal turist sayısı 2014 yılında 1,25 milyona ulaşmıştır. Bu endüstrinin %20 oranında büyümesi öngörülmektedir. Medikal amaçla seyahat eden turistlerin %40'ı gelişmiş teknoloji, %32'si daha iyi sağlık hizmeti alabilmek, %15'i hızlı hizmet ve %9'u da düşük fiyatlar nedeni ile seyahat etmektedir (www.health-tourism.com,2014).

Medikal turizmde öncü ülkeler Tayland, Singapur, Latin Amerika'da Costa Rica-Panama, Malezya ve Hindistan'dır (www.health-tourism.com,2014).

2.2. Termal Turizm ve Medikal Spa

Otelcilik hizmetleri ile birlikte kaplıca suları veya medikal masaj gibi tamamlayıcı uygulamaların yapıldığı sağlık turizmi çeşididir (Türsab Sağlık Turizmi Raporu,2014). Termal turizm 12 ay boyunca turizm yapma imkanı, tesislerde yüksek doluluk oranı, yüksek istihdam oluşturması, diğer alternatif turizm türleri ile kolay entegrasyon oluşturarak bölgesel dengeli turizm gelişmesinin sağlanması, termal tesislerde insan sağlığını iyileştirici aktiviteler yanı sıra sağlıklı-zinde insan yaratma, eğlence ve dinlenme olanaklarının da bulunması, kür merkezi (tedavi) entegrasyonuna sahip tesislerin maliyetini çabuk geri ödeyen karlı ve rekabet gücüne sahip yatırımlar olması (Kültür ve Turizm Bakanlığı,) nedeni ile ülke ekonomileri için önem arz etmektedir.

Spa-wellness pazarı kişilere sağlıklarını koruma noktasında hizmet sunmaktadır. Global Spa ve Wellness Economy Monitör raporundan da yararlanılan SRI araştırmasına göre, 2007 yılında 60 milyar dolar toplam hacmi olan Spa-Wellness pazarı 2013 yılında 94 milyar dolara ulaşmıştır. Avrupa'daki 32 bin spa'nın 2013 yılı geliri 29,8 milyar dolara ulaşırken, Asya-Pasifik bölgesinin geliri 18,8 milyar, Kuzey Amerika'nın ise 18,3 milyar dolar olarak kaydedilmiştir (www.turizmdosyası.com,2014).

2.3. Yaşlı ve Engelli Turizmi

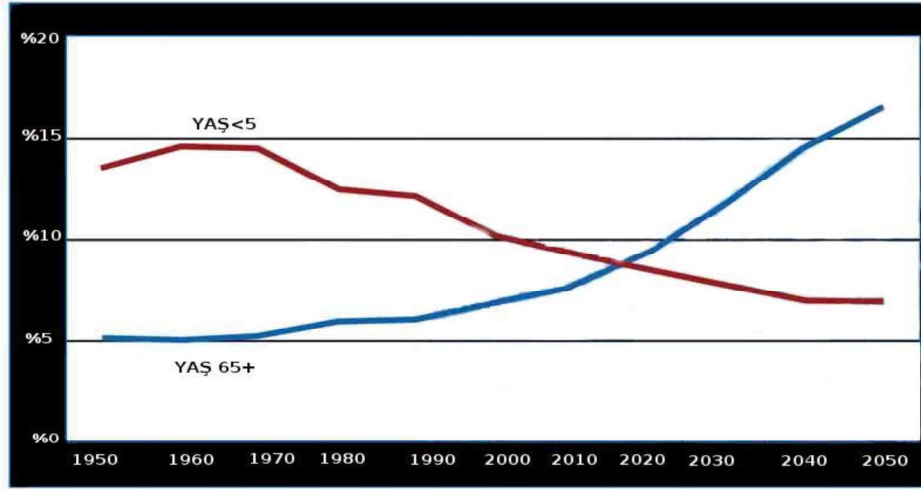
Yaşlı ve engelli turistlerin bakım ve rehabilitasyonu amacıyla Klinik Konukevleri – Geriatrik Tedavi Merkezleri - Bakım Evlerinde eğitim almış sertifikalı personel tarafından yapılan uygulamalardır. (Gezi Turları, Meşguliyet Terapileri, Engelli Aktiviteleri vb.) (Sağlık Bakanlığı, Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Uygulama Rehberi, 2011 :6).

Engelli turizmi, toplum içerisinde engelli bireylerin sayılarının artması sonucu ortaya çıkmış, engelli bireylerin seyahat etme, gezme, eğlenme ve tedavi görme ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bir turizm çeşididir (Topuz, 2012: 12). Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünya nüfusunun %10'u engellidir (Engelli Hakları İnceleme

Raporu,2013: 9). 15 yaş ve üstünde kişiler arasında engellilik ile yaşamak durumunda olan kişi sayısını Dünya Sağlık Araştırması (World Health Survey) 785 milyon (% 15.6) olarak belirtirken, Küresel Hastalık Yüğü (Global Burden of Disease) çalışması bu sayıyı yaklaşık 975 milyon (% 19.2) olarak tahmin etmektedir. Dünya Sağlık Araştırması bu kişiler arasından 110 milyon kişinin (% 2.2) işlevlerini yerine getirme konusunda çok ciddi zorluklar yaşadığını tahmin etmektedir (WHO,2011).

Türkiye’de engellilik oranı, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2002 yılında yapılan araştırmaya göre %12,3’tür (Tüik,2002). 2011 yılında yapılan araştırmaya göre ise görme, duyma, konuşma, yürüme, merdiven çıkma veya inme, bir şey taşıma veya tutma ve yaşlılarına göre öğrenme, basit dört işlem yapma, hatırlama veya dikkatini toplama fonksiyonlarından en az birinde çok zorlandığını veya hiç yapamadığını belirten kişi sayısı 4 milyon 882 bin 841’dir (Tüik, 2013). Bu rakamlar da aslında engelli turizmüne önem verilmesi gerektiğinin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1: Genç ve Yaşlı İnsanların Dünya Nüfus Yüzdesi 1950 -2050, World Health Organization, Global Health and Aging,2010

Şekil 1 verilerine göre dünyada 5 yaşın altındaki nüfus azalmakta, doğum oranları düşmekte, bununla birlikte 65 yaş ve üzeri nüfus oranı artmaktadır. Bu durum sağlığını muhafaza etmek isteyen ya da sağlığını yeniden elde etmek üzere hareket edecek bilinçli nüfus sayısının artacağı dolayısıyla sağlık turizmi harcamalarının da artacağını göstermektedir.

3. Dünyada Ve Türkiye’de Sağlık Turizmi

Dünyada sağlık turizmi hareketliliği tarihi Eski Romalıları kadar dayanmaktadır. Antik Yunan vatandaşları şifa aramak için seyahatlerine başlamışlardır. 15-17. Yüzyıl aralığında ise Avrupa’da yaşayan zengin kimseler kaplıcaları ve mineralli suları ziyaretlerde bulunmuşlardır. 18. ve 19. Yüzyıllarda bu ziyaretler bugün kaplıca turizmi dediğimiz turizm çeşidini meydana çıkarmıştır. Sanayileşmenin hız kazanması, şehir hayatının getirdiği olumsuzluklar sağlık turizminin ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlamıştır. 20. Yüzyıla gelindiğinde sağlık turizmi artık kendi başına bir sektör haline almıştır (Cook, 2008). Türkler ’de sağlık turizminin, Orta Asya’dan Anadolu’ya taşıdıkları geleneksel kültürün bir parçası olduğunu söylemek mümkündür

çünkü Türklerde yıkanma ve temizlik işlevleri önceleri akarsu ve nehir yakınlarında yerine getirilirken yerleşik hayata geçilmesi ile bu işlevler hamamlarda yerine getirilmeye başlanmıştır. Sonrasında inşa edilen kurnalı yıkanma yerleri ve tedavi amacı ile kullanılan kaplıca havuzlarının sağlık turizmi ile ilgili atılan adımlardan olduğu söylenebilir (Çetin,2011: 901).

2015 yılında uluslararası turizm seyahati gerçekleştiren turistlerin %53'ü seyahatlerini gezme, eğlenme ve rekreasyon amaçlı gerçekleştirmişler, %14'ü iş ve profesyonel amaçlar ile seyahat etmişler ve %27'lik kısım ise sağlık vb nedenler ile seyahat etmişlerdir (<http://www.e-unwto.org>, 2016). Görüldüğü gibi sağlık nedeni ile uluslararası seyahatte bulunan turistlerin sayısı azımsanamaz düzeydedir.

Son yıllarda cirosu 100 milyar dolar/yıl olan sağlık turizmi Dünyada hızla gelişmektedir (Esim, 2011: 3). Dünyada 2008 yılında toplam 4,1 trilyon, 2009 yılında ise 5,4 trilyon dolar sağlık harcaması yapılmıştır. 2014 yılında dünya sağlık turizmi gelirinin 100 milyar doları da aştığı görülmektedir (www.satirk.gov.tr). Ülkeler gelişmişlik düzeylerine göre değişen oranlarda sağlık harcamalarına GSMH'lerinden %2-%16 arasında pay ayırmaktadırlar (www.satirk.gov.tr).

Sağlık turizmi amaçlı seyahat eden turistlerin seyahat tercihlerini etkileyen kriterlerden biri de hastanelerin akredite olup olmamalarıdır. Dünyada 458 JCI (Joint Commission International) akredite olmuş hastane bulunmaktadır (www.medicaltourism.com,2016). Ülkemizde ise 48 adet JCI tarafından akredite edilmiş, uluslararası standartlarda hizmet veren sağlık kuruluşu hizmet vermektedir. Bu bakımdan Türkiye dünya sıralamasında ikinci sırada yer almaktadır. Dünyada uluslararası hasta sayısı bakımından sırasıyla ilk 5 ülkenin; ABD, Almanya, Tayland, Hindistan ve Türkiye olduğu görülmektedir (www.saglik.gov.tr).

Türkiye'nin akredite olmuş hastane sayısı ve Türkiye'yi tercih eden hasta sayısı bakımından ilk beş ülke içerisinde yer alması da sağlık turizminde Türkiye'nin tercih edilen ülkeler arasında yer aldığını göstermektedir. TÜİK verilerine göre, sağlık turizmi için Türkiye'ye gelen turistlerin 'en çok kişi başı harcamayı yapan' kitle olduğu görülmektedir. Her bir sağlık turisti normal turistin yaptığı harcamanın yaklaşık 2-3 katını yapmaktadır.

Türkiye, Onuncu Kalkınma Planı içinde sağlık turizmi hedeflerini tablo 1'de görüldüğü gibi oluşturmuştur;

Tablo:1: Türkiye Sağlık Turizmi Hedefleri

	Vizyon	Hedeflenen hasta sayısı	Hedeflenen gelir miktarı
Medikal Turizm	Dünyanın ilk 5 destinasyonu içinde olunması	750.000 hastanın tedavi edilmesi	5,6 Milyar Dolar
Termal turizm	100.000 kapasitesine ulaşılması	1.500.000 (600.000 tedavi amaçlı) turiste hizmet verilmesi	3 Milyar Dolar
İleri Yaş ve Engelli Turizmi	10.000 kapasitesinin oluşturulması	150.000 yabancı turistin ülkemizi ziyaret etmesi	750 Milyon Dolar

4. Türkiye Turizm Geliri Ve Sağlık Turizminin Payı

Türkiye turist kabul eden ülkeler arasında üst sıralarda yer alan bir ülke olmasına rağmen aynı başarıyı elde edilen turizm gelirlerinde gösterememektedir. Bunun sebebinin, verilen hizmetlerin ucuz olması ve her şey dâhil uygulamaların varlığından kaynaklandığı söylenebilir. Bu bağlamda geleneksel turizm anlayışından ziyade, alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ve çekici hale getirilmesi, Türkiye'nin elde ettiği turizm gelirin de artmasını ve dolayısıyla da ülke ekonomisine pozitif yönde katkı sağlaması beklenmektedir.

Tablo:2: Yıllara Göre Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı, Turizm Geliri ve Ortalama Harcama

Yıllar	Turizm Geliri (Milyon \$)	Ziyaretçi Sayısı	Ortalama Harcama (\$)
2000	7 636 000	10 428 153	-
2001	10 450 728	13 450 127	777
2002	12 420 519	15 214 514	816
2003	13 854 868	16 302 053	850
2004	17 076 606	20 262 640	843
2005	20 322 112	24 124 501	842
2006	18 593 951	23 148 669	803
2007	20 942 500	27 214 988	770
2008	25 415 067	30 979 979	820
2009	25 064 482	32 006 149	783
2010	24 930 997	33027943	755
2011	28 115 692	36 151 328	778
2012	29 007 003	36 463 921	795
2013	32 308 991	39 226 226	824
2014	34 305 903	41 415 070	828

2015	31 464 777	41 617 530	756
------	------------	------------	-----

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Kültür Ve Turizm Bakanlığı,2016

Türkiye'ye 2000-2015 yılları arasında giriş yapan turistler ve yaptıkları kişi başı ortalama harcama yukarıdaki tabloda gösterildiği gibidir. Görüldüğü üzere, turizm geliri ve ülkemizi tercih eden turist sayısı sürekli artış göstermiş ancak ortalama harcamanın düşük olduğu ve dolayısıyla Türkiye'nin elde ettiği turizm geliri açısından dünyada ilk on ülke arasında yer edinememesi olağan görünmektedir.

Tablo:3: Yıllara Göre Türkiye'ye Gelen Sağlık Turizmi Turisti Sayısı ve Sağlık Kişi Başı Ortalama Harcama

Yıllar	Sağlık turizmi turist sayısı	Sağlık başı ortalama harcama	Sağlık harcama artış yüzdesi
2000	-	-	-
2001	-	-	-
2002	-	-	-
2003	139 971	1,455	-
2004	171 994	1,649	%13,33
2005	220 338	1,557	%7,01
2006	193 728	1,973	%35,6
2007	198 554	2,224	%52,8
2008	224 654	2,164	%48,7
2009	201 222	2,222	%52,7
2010	163 252	2,654	%82,4
2011	187 363	2,606	%79,1
2012	216 229	2,903	%99,5
2013	267 461	2,889	%98,5
2014	414 658	2,020	%38,83
2015	360 180	1,773	%21,85

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Geliş nedenine Göre Çıkış yapan Ziyaretçiler,2016.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, ülkemize sağlık hizmeti satın almak amacı ile gelen turist sayısı tablodaki gibidir. Sağlık turizmi için gelen turistlerin yüzdesi, toplam turist sayısının yüzde 1'ini dahi oluşturmamasına rağmen turistik amaçlı gelen turist ile sağlık hizmeti almak için gelen turistler karşılaştırıldığında kişi başı ortalama harcamanın sağlık turizminde oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye'yi tercih eden bir turistin yaptığı ortalama harcama 2015 yılında 756 dolar iken, sağlık turizmi amacı ile ülkemize gelen bir turist 1,773 dolar harcama yapmıştır. Ortalama harcama bazında bir sağlık turisti tatil amacı ile ülkemize gelen bir turistten yaklaşık 2,34 kat fazla para harcamaktadır.

Sonuç

Ülkemiz bir turizm ülkesi olarak değerlendirilmekte, çektiği turist sayısı ile de bunu kanıtlamaktadır ancak turizm ülkesi olarak değerlendirilen bir ülke sadece belirli aylarda değil yılın her ayında turist çekebilmelidir. Sağlık turizmi bu noktada geliştirilmesi gereken bir turizm çeşididir.

Sağlık turizmi bağlamında Türkiye, akredite olmuş hastane sayısı, termal kaynaklar açısından Avrupa'da birinci dünyada ise yedinci sırada yer alması, yetiştirilen kalifiye sağlık personeli, özellikle saç ekimi operasyonlarında hem başarılı hem de rakip ülkelere nispeten ucuz hizmet sunması ve özellikle son yıllarda organ nakli konusunda önemli başarılarla imza atmış olması nedeni ile önemli bir noktaya gelmiştir (Kördeve,2016: 58).

Ancak yaşanan terör sorunu, komşusu olduğumuz ülkelerde yaşanan diplomatik sorunlar ve iç savaşlar, döviz artışı nedeniyle artan maliyetler, sağlık malzemelerinin üretilmeyip ithal edilmesi gibi nedenlerden ötürü 2015 yılında ne yazık ki sağlık turizmi turist sayısı ve kişi başı ortalama harcamada bir önceki yıla oranla düşüş görülmektedir.

Bu büyük rekabette Türkiye'nin rakiplerine göre başlıca avantajı, sağladığı sağlık hizmetlerinin hem ucuz hem de ABD ve Avrupa standartlarında olmasıdır. Ayrıca, hastanelerdeki bekleme süresinin diğer medikal turizm hizmeti veren ülkelere göre daha kısa olması, ülkemizin bu alanda tercih edilmesinin bir başka sebebidir. Bunun yanı sıra, yurtdışında eğitim görmüş, sık sık sempozyumlara katılıp bilgilerini güncelleyen ve akıcı yabancı dile sahip Türk doktorların varlığının da, Türkiye'nin sektörde ön plana çıkmasında büyük bir etken olduğu bilinmektedir. (Vardan,2011: 4)

Ülkemiz 2010 yılı itibari ile sağlık turizminde yeni açılımlar yapmaya başlamıştır. **Tablo 3**'te de görüldüğü üzere 2010 yılı sonrasında, 2015 yılı dışında Türkiye'yi ziyaret eden sağlık turisti sayısında herhangi bir düşüş söz konusu değildir. Dünyada elde ettiğimiz imajın ve sıralamanın bu durumdan negatif etkilenmemesi için azami çaba sarf edilmelidir.

Türkiye'de deniz kum güneş turizmi yani geleneksel turizm hala büyük ilgi görmektedir. Ancak alternatif turizm türlerinin varlığı da unutulmamalı özellikle büyük bir ekonomik hacme ulaşmış sağlık turizmine bu anlamda önem verilmelidir. Nüfusu giderek yaşlanmakta ve doğum oranları düşmekte olan Avrupa pazarı Türkiye için önemli bir fırsat olarak görülmelidir. Bu fırsat iyi değerlendirilmeli ve sağlık turizminin diğer turizm faaliyetlerine göre daha fazla gelir getirici etkisi göz önünde bulundurularak pazarda lider konumdaki ülke olmak için ilgili plan programlar hazırlanmalıdır.

Çalışmanın kısıtlarından birini, TÜİK tarafından 2000 yılına ilişkin verilere yer verilmemesi ve bilgi talebinde de ne yazık ki ilgili bilgiye ulaşılamamış olması oluşturmuştur. Aynı zamanda 2000-2001 ve 2002 yıllarına ilişkin, sağlık turizmi turist sayısı, sağlık kişi başı ortalama harcama bilgileri de Sağlık Bakanlığı'ndan talep edilmiş ancak bu bilgiler de arşivlenmediği için ulaşılamamıştır.

Kaynakça

Adveren, S. (2011). İç Anadolu Bölgesindeki Kaplıca Ve Termal Tesislerin Türk Sağlık Turizmi İçerisindeki Yeri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Aydın, O. (2012). Türkiye’de alternatif bir turizm; sağlık turizmi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (23): 91-96

Çetin, T. (2011). Termal turizm potansiyeli açısından kozaklı (nevşehir) kaplıcaları, international periodical for the languages, literature and history of turkish or turkic Volume 6/1: 899-924

Sağlık turizmi derneği (2010). Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi 2010 Tespit Raporu ve Çözüm Önerileri

Esim, S. (2011, Şubat). Sağlık ekonomisinin geleceği, Çerçeve Dergi, 3

Gülen, K. ve Demirci, S. (2012). Türkiye’de Sağlık Turizmi Sektörü, Sektörel Etütler Ve Araştırmalar, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İçöz, O. (2009).

Sağlık turizmi kapsamında medikal (tıbbi) turizm ve türkiye’nin olanakları, Journal Of Yaşar University, 4(14): 2257-2279

Kantar, G ve Işık, E.(2014). Türkiye’de sağlık turizmi, Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 1(1): 15-20

Kördeve, M. (2016). Sağlık turizmine genel bir bakış ve türkiye’nin sağlık turizmindeki yeri, Uluslararası Sağlık Yönetimi Ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 2 (1) :51-61

T.c. Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2011). Medikal Turizm Araştırması. Ankara: T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Mert, G.(2013). Sağlık turizmi ve uygulanabilirliği, International Anatolia Academic Online Journal, 1(1),103-126

Öztürk, Y. Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm türleri üzerine teorik bir çalışma, Gazi Üniversitesi Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (2): 183-195

Peta S. Cook. (2008). What Is Health And Medical Tourism?, Humanities Research Program Queensland University of Technology, 2008

Tc Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2011). Sağlık Turizmi Ve Turistin Sağlığı Uygulama Rehberi. Ankara: SAĞLIK TURİZMİ KOORDİNATÖRLÜĞÜ

Sandıkçı, M.(2008). Termal Turizm İşletmelerinde Sağlık Beklentileri Ve Müşteri Memnuniyeti. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Toprak, L. Elsaied, H. Mahmood, S. (2014). Turizmin yükselen trendi: sağlık turizmi ve güneydoğu anadolu bölgesi örneği, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, (13) 50: 38-57

Topuz, N. 2012. Türkiye Sağlık (medikal) Turizmi Stratejisi 2023, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi Ankara

Tc Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2013). Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu. Ankara: SAĞLIK TURİZMİ DAİRE BAŞKANLIĞI

TÜRSAB (2014). Sağlık Turizmi Raporu, İstanbul: TÜRKİYE SEYAHAT
ACENTALARI BİRLİĞİ

Vardan, Ö. (2011). Sağlık turizminde türkiye'nin yeri, Çerçeve Dergisi, 4-5

<http://eyh.aile.gov.tr/data/5480490c369dc57170df34bd/Dunya%20Engellilik%20Raporu%20Yonetici%20Ozeti.pdf> erişim tarihi:

<http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2016-edition>,
Erişim tarihi: 05.10.2016

<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/> Erişim tarihi: 05.09.2016

<http://www.saglik.gov.tr/SaglikTurizmi/belge/1-10444/saglik-turizmi-hakkinda.html> Erişim tarihi: 25.10.2016

<http://www.saglik.gov.tr/SaglikTurizmi/belge/1-10556/medikal-turizm.html>
Erişim tarihi: 14.08.2016

<http://www.satürk.gov.tr/images/pdf/tyst/03.pdf> Erişim tarihi: 18.10.2016

<http://www.tuik.gov.tr/> Erişim tarihi: 05.09.2016

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18617> Erişim tarihi:
23.02.2016

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1017 Erişim tarihi: 23.02.2016

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072 Erişim tarihi: 12.09.2016

http://www.turizmdosyasi.com/haber_detay.asp?haberID=10277&HaberBaslik=saglik-turizmi-pazarininin-hacmi-34-trilyon-dolara-u Erişim tarihi: 15.09.2016

<http://www.tuyed.org.tr/saglik-turizmi-pazarininin-hacmi-34-trilyon-dolara-ustasi/> Erişim tarihi: 10.09.2016

http://www.who.int/ageing/publications/global_health.pdf Erişim tarihi:
07.01.2016

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/> Erişim tarihi: 05.09.2016

<https://www.health-tourism.com/medical-tourism/statistics> Erişim tarihi:
04.06.2015

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2013/raporlar/engelli_haklari_inceleme_raporu.pdf Erişim tarihi: 29.03.2016

http://www.who.int/ageing/publications/global_health.pdf Erişim tarihi:
07.01.2016

Medicaltourism.com/Forms/facts-statistics.aspx) Erişim tarihi: 10.2016

Yigm.kulturturizm.gov.tr/TR.11479/turkiyede-saglik-ve-termal-turizm.html
Erişim tarihi: 20.09.2016